

GUILLEM MOREY A LA SEU DE GIRONA (1375-1397).
SEGUIMENT DOCUMENTAL¹

JOAN DOMENGE

Els registres de comptabilitat de les fàbriques gòtiques, malgrat que siguin documents de caràcter econòmic, donen múltiples referències per a l'estudi de les construccions medievals i dels seus artífexs. Hom hi pot trobar indicacions suplementàries que el procurador de l'obra, encarregat de registrar-ne el moviment financer en els manuals de comptes, deixa apuntades per donar a conèixer millor la procedència dels diners que s'han ingressat per a les obres o per justificar, amb més arguments i raons, el motiu d'una despesa. Dissortadament, aquestes informacions addicionals no se solen referir quasi mai a la història artística de l'edifici ni a l'ideari estètic dels seus responsables, sinó a altres aspectes que permeten inferir la cronologia dels treballs constructius i conèixer millor l'univers laboral de la baixa edat mitjana: jornades de treball, sous i salaris, recompenses laborals, vinculació dels treballadors amb l'obra, modalitats retributives, promoció professional, distribució i organització del treball. Així mateix, hom hi pot llegir un ingent embalum de notícies sobre els materials constructius, l'utilatge dels diferents artesans que participen a les obres i les formes de finançament impulsades pel bisbe i el capítol amb la intenció d'afrontar les despeses que generaven les ambicioses fàbriques catedralícies de l'època gòtica.²

1. Aquest treball s'inscriu en el projecte de recerca PS 94-0245 subvencionat per la DGICYT (Ministerio de Educación y Ciencia) que es du a terme al Departament d'Història de l'Art de la Universitat de Barcelona. Des d'aquestes pàgines vull deixar constància de la meua gratitud a I. Baiges pels seus competents consells paleogràfics a l'hora de transcriure la documentació.

2. Sobre els trets comuns i les peculiaritats d'aquesta documentació en diverses seus de la Corona d'Aragó, vegeu: V. ALMUNI, *L'obra de la Seu de Tortosa (1345-1441)*, Tortosa, Publicacions

Consultada pausadament, la comptabilitat de les obres també pot donar llum sobre el rol que tenien els mestres més rellevants de la fàbrica i apropar-nos a les responsabilitats que se'ls assignava, a la llibertat operativa que els conferia la seva reputació i al grau d'implicació personal i professional que assumien. Aspectes com aquests no es poden obviar en cap discurs que es proposi enriquir el coneixement sobre els constructors medievals i les seves realitzacions. És per això que a l'hora de seguir les petjades de Guillem Morey —germà d'un dels mestres més importants de la seu de Mallorca en el darrer terç del tres-cents, Pere Morey—³ no hem dubtat a endegar una recerca documental a l'Arxiu Capítular de Girona i escorcollar el registre de comptabilitat de la seva fàbrica. Tractant-se d'un mestre gens marginal del panorama arquitectònic i escultòric del darrer terç del segle XIV, amb un protagonisme notori en el si de l'obra on desenvolupa la seva activitat, pensem que la documentació ha revelat notícies importants i abundants per restituir els seus compromisos laborals i el seu perfil professional.

Si ens hem proposat seguir la seva trajectòria a través dels documents no ha estat només per complementar les aportacions més recents —compromeses amb l'intent de crear un catàleg d'escultura assignable al mestre—,⁴ sinó també perquè ens mou la convicció, malgrat altres parers,⁵ que no cal associar necessàriament el nom d'un mestre a un programa constructiu concret —un projecte nou o la modificació total d'un traçat precedent— per reconèixer-li una catego-

de l'Institut d'Estudis Dertosenses, 1991, p. 41; C. ARGILÉS, «L'activitat laboral a la Seu entre 1395 i 1410 a través dels Llibres de l'Obra», a *La Seu Vella de Lleida*, Lleida, Estudi General de Lleida, 1991, p. 234 (Actes del Congrés, Lleida, 1991); J. DOMENGE, *L'obra de la seu. El procés de construcció de la catedral de Mallorca en el tres-cents*, Palma, Institut d'Estudis Balearics, 1997, p. 49-56.

3. L'estudi de Pere Morey es va fer en motiu de la realització de la tesi doctoral, i la seva activitat va ser contextualitzada en el procés constructiu de la seu de Mallorca al segle XIV (DOMENGE, *L'obra de la seu...*, p. 205-211). Pel que fa a la vessant escultòrica del mestre, vegeu la també recent aportació de G. Llopart i J. M. Palou («L'escultura gòtica», a A. PASCUAL [coord.], *La Seu de Mallorca*, Palma, José J. de Olañeta, Editor, 1995, p. 58) en la qual es perfila i s'augmenta notablement l'activitat escultòrica de Pere Morey a la catedral. L'interès per conèixer l'activitat del seu germà a la ciutat de l'Onyar ens ha engrescat a consultar la documentació capítular, especialment els registres de l'obra gironina. Aquesta contribució presenta, doncs, uns primers resultats provisionals que caldrà completar amb la revisió d'altres sèries documentals que ajudin a perfilar millor aspectes inèdits de la seva biografia i activitat.

4. F. ESPAÑOL, «Sepulcre d'Ermessenda. Guillem Morey», a *Catalunya Medieval*, cat. exp., Barcelona, Lunwerg editores i Generalitat de Catalunya, 1992, p. 236-237 (la bibliografia que s'hi apunta permet un estat de la qüestió sobre el *corpus* d'obres que hom ha atribuït a Guillem Morey, tot partint de les documentades).

5. P. KURMANN, «Gauthier de Varinfroy et le problème du style personnel d'un architecte au XIIIe. siècle», a R. RECHT [coord.], *Les bâtisseurs des Cathédrales gothiques*, Estrasburg, Éditions les Musées de la Ville de Strasbourg, 1989, p. 187.

ria professional. Més aviat pensem que quan un capítol confiava la responsabilitat tècnica —i fins a cert punt gestora— a un mestre, era senyal que gaudia de reputació i prestigi. Tan sols el fet que aquests artífexs haguessin d'afrontar els problemes i entrebancs que podia comportar una gran fàbrica —amb independència de si introduïen canvis o seguien les pautes dels predecessors— és mèrit suficient perquè ens impliquem en evocar la seva dimensió històrica i els fem mereixedors d'atenció crítica.

La compareixença de Guillem Morey a la seu de Girona

Les notícies donades a conèixer per Villanueva, Fidel Fita, Elies Serra o, més recentment, per Jaume Marquès, Cristina Homs i Pere Freixas⁶ han constituït la base documental sobre la qual s'ha perfilat la figura de Guillem Morey, un mestre que, provinent d'altres contrades, desenvolupa tota la seva activitat professional coneguda a Girona i, de forma ben preferent, a l'obra de la seu.⁷ Els di-

6. J. VILLANUEVA, *Viaje literario a las iglesias de España*, vol. XII, Madrid, Real Academia de la Historia, 1850, p. 178-180; F. FITA, *Los Reyes de Aragón y la Seu de Girona*, vol. II, Barcelona, 1876, p. 25 i 101; E. SERRA I RÀFOLS, «La nau de la Seu de Girona», a *Miscel·lània Puig i Cadafalch*, vol. 1, Barcelona, Institut d'Estudis Catalans, 1947-1951, p. 194-196; J. MARQUÈS, «El àngel de la catedral», *Revista de Gerona* 44, (1968), p. 36-40; J. MARQUÈS, «El Portal de los Apóstoles en la Seo de Gerona», *Revista de Gerona*, 71 (1975), p. 1-7; C. HOMES, «Los constructores de la catedral de Gerona. Aportación a su estudio (1367-1377)», *Cuadernos de Historia económica de Cataluña*, 17 (1977), p. 75-157; P. FREIXAS, *L'art gòtic a Girona, s. XIII-XV*, Girona, Institut d'Estudis Catalans, Institut d'Estudis Gironins, 1983, p. 20-21, 24-27, 54-57, 117-119.

7. Cal dir que si en els llibres d'obra gironins queda clara, des del començament, la procedència mallorquina de Guillem Morey, el seu parentiu amb Pere Morey no es descobreix fins que els canonges de la seu de Mallorca sol·liciten als de Girona, atesa l'absència de mestres capacitats a l'illa, l'autorització perquè Guillem Morey vagi a prosseguir l'obra del portal del Mirador que el seu germà, traspassat el 29 de gener de 1394, ha deixat inacabada. Tot i que s'ignori quina va ser la resposta del capítol de Girona, la presència contínua de Guillem Morey a l'obra de la seu, almenys fins al maig de 1397, fa sospitar que l'intent dels canonges insulars va resultar frustrat. D'altra banda, la pèrdua dels llibres de fàbrica mallorquins entre 1394 i 1397 no permet saber quin mestre el dirigí mentrestant. A més, quan el 1397 es torna a disposar del manual de comptes, el portal del Mirador és regit pel mestre oriünd de Picardia, Pere de Sant Joan, el qual ja havia estat al front de l'obra del portal durant deu mesos del 1396, una feina que li fou retribuïda l'any següent. Tot i que més endavant Pere de Sant Joan passi a regir la seu gironina, no hi ha cap evidència documental que es produeixi una transferència de mestres i Guillem Morey retorni a Mallorca. Per a la lletra que els canonges de Mallorca envien als de Girona, vegeu FITA, *Los Reyes d'Aragó...*, p. 100-101; DOMENGE, *L'obra de la seu...*, p. 168. Recordem que, malgrat la vinculació de Pere i Guillem Morey amb Mallorca, hom ha proposat, a partir d'hipotètics vincles de parentiu amb els mestres «francesos» Morel, un possible origen comú, provençal concretament, per a aquesta extensa nissaga d'artífexs imaginaires. Cf. H. STEIN, «Une dynastie d'architectes. Les Morel», *Le Moyen Age*, 14 (1910), p. 235-244; F.-A. COSTANTINI, «Les artistes

nou llibres d'obra que contempen la seva tasca entre 1375 i 1397 permeten una aproximació ben exhaustiva i continuada, si se n'exceptuen tres llacunes motivades per la pèrdua dels manuals que corresponen als anys 1378-1379, 1382-1383 i 1388-1389.⁸

Tot i que sembla que Guillem Morey ja es trobava a Girona el 1364, gairebé sempre s'ha assenyalat el 1376 com inici de la seva activitat coneguda.⁹ Però els llibres d'obra, com va observar E. Serra,¹⁰ permeten recular lleugerament en el temps, ja que a mitjan 1375, encara que de forma discontinua, Guillem Morey treballava a la seu sota el mestratge de Pere çà Coma. Al juliol, entre els pagaments que es fan al ferrer de l'obra Johan Lor, hi consten dues escodes acerades *del majorquín*¹¹ i, immediatament després, a partir de l'11 d'agost, apareix entre el tall de treballadors, remunerat amb 3 sous per jornal. Més enllà d'aquesta presència puntual, cal esperar el març de 1376 per trobar-lo regularment a l'obra. Aviat és esmentat en segon lloc en la llista de pagaments setmanals, tot cobrant 4 sous per jornal, una quantitat molt respectable en comparació dels altres mestres i un senyal inequívoc del reconeixement de la seva vàlua professional.¹²

No deixa de ser simptomàtic que aquesta escalada coincideixi precisament amb una atenció clara dels responsables de la seu cap a l'obra del portal. En aquestes setmanes es compren materials per fer motlles i pedres grans a diversos pedrers de Girona (R. Bosch, P. çà Torre) per al portal, però G. Morey no apareix involucrat de manera explícita en aquestes tasques; se'n fan càrrec el procurador de l'obra i el mestre major Pere çà Coma.¹³

de la Chaise-Dieu (1344-1352) d'après l'étude de la comptabilité pontificale», *Revue de l'Art*, 110 (1995), p. 47-48; DOMENGE, *L'obra de la seu...*, p. 205-207. F. Español («Sepulcre d'Ermessenda...», p. 237) suggereix indagar la relació que hi pugui haver entre ambdós germans i Berenguer Morey documentat a la catedral de Tarragona durant la primera meitat del segle XIV.

8. L'any comptable de l'administració de la fàbrica no es correspon amb l'any natural, sinó que s'inicia durant la primera setmana de juny i finalitza a la darrera setmana del mes de maig següent. Per això, sempre que ens referim al període financer abraçat per un manual de comptes ho hem de fer contemplant dos anys.

9. FREIXAS, *L'art gòtic...*, p. 26.

10. «La nau de...», p. 194.

11. ACG, *Llibre d'Obra*, IV, f. 45 r. El seu nom no es troba abans d'aquesta data perquè en les anotacions del llibre hi ha irregularitats, molt probablement derivades d'un canvi del procurador. El 20 de juliol de 1375, Francesc de Peradalta substitueix Pere Miró en l'administració de la comptabilitat de la fàbrica.

12. *Ibidem*, f. 63 r. i v., 66 r., 67 r. Cal remarcar que els mestres més ben pagats de l'obra percebien només 3 sous i 4 diners per jornal, i el mestre major, 3 sous per jornal, més 10 lliures de pensió anual i 30 jornals d'avantatge, pagats a 3 sous per jornal.

13. *Ibidem*, f. 66 v., 67 r.

Guillem Morey i l'obra del portal dels Apòstols

Entre 1376 i 1377, Guillem Morey és present pràcticament totes les setmanes, i una part important de la seva activitat se centra en el portal. En els pagaments de les eines que el ferrer realitza o acera per a Morey (escarpres, escodes, tallants, *formadós*) es repeteix que «ell fa l'obra del portal», mentre que en el cas d'altres mestres es diu només que obren «axí mateix en l'obra del portal», o sia, que se li dóna una inequívoca posició preeminent.¹⁴ No oblidem que J. Marquès va intentar relativitzar el que per a ell era «el mite de Guillem Morey» amb relació a l'obra del portal per atribuir-ne la concepció a Pere ça Coma i el pes principal de la realització a Guillem Bofill.¹⁵

És igualment significatiu que, en aquest llibre, Guillem Morey sigui qualificat com a «mestre esmaginador», una denominació que evoca la seva faceta escultòrica i que no hem retrobat referida a cap altre piquer de la seu durant el període consultat. Se l'anomena així quan es deixa constància del florí que ha pagat per una llosa comprada a la pedrera de l'obra, senyal que simultàniament assumia encàrrecs particulars o treballava en altres feines al marge de la seu.¹⁶

Una dada curiosa que ens descobreix Morey fent artlulgis útils per a l'obra es revela en el pagament de diversos materials i estris amb els quals va fer una manxeta: «Ítem, en Morey féu aquela setmana matexa I^a manxeta a obs de escombrar les peres del portal que obra. Costà, entre I^a aluda que y mes, e tatxes e la fusta; entre tot: XXII diners».¹⁷

Entre els manobres que aquest any són actius a l'obra figura en *Johan de Majorques*. Només podem avançar hipotèticament que la recomanació de Guillem Morey va poder convèncer el capítol perquè li donés feina a l'obra,

14. ACG, Llibre d'Obra, v: «Ítem, per II escodes que féu a.n Morey que fa la obra del portal [...] Ítem, per I^a escoda que féu a.n Caçà que obra axí matex en la obra del portal [...] Ítem, per I tayant que féu al dit Morey, que fa la dita obra del portal [f. 69 r.] Ítem, per III escarpres que havia fets a.n Morey, que fa la obra del portal» [f. 75 v.].

En els llibres són tan nombroses les anotacions que fan referència a les eines realitzades, adobades o acerades pel ferrer —tant a Guillem Morey com als altres mestres pedrers actius— que només ens hi podem referir quan tenen un interès especial.

15. MARQUÈS, «El portal de los Apóstoles...», p. 5-7.

16. ACG, Llibre d'Obra, v, f. 53 r. Segurament l'escrivà del manual s'equivoca de nom en apuntar Pere i no Guillem. La referència apareix al capítol «rebudes de coses extraordinàries», un apartat miscel·lani que aglutina totes aquelles aportacions, per mínimes que siguin, que no entren en els capítols dedicats als ingressos regulars que la fàbrica rebia per al finançament de les obres. L'any següent, 1377-1378, entre les «rebudes extraordinàries» es torna a trobar una quantitat pagada per «G. Morey, meestre de pere en la seu, per II loses que avia comprades de la padrera». ACG, Llibre d'Obra, vi, f. 51 r. Cf. FREIXAS, *L'art gòtic...*, p. 118, n. 49.

17. ACG, Llibre d'Obra, v, f. 62 r.

ja que en aquest període altres treballadors de diversa procedència (la Seu d'Urgell, València, Navarra) surten remunerats en els comptes de la fàbrica.¹⁸

L'any següent (1377-1378), la presència de Morey a l'obra no és, d'entrada, tan regular, i s'entreveuen absències de quasi dos mesos. Hi treballa la primera setmana —remunerada el 6 de juny de 1377—, però després desapareix i no se'l retroba fins als pagaments del 22 d'agost. Encara que els manuals registren la compra de grans pedres —als pedrers Barber, Pere de Figueres i Guillem Bofill— per al portal, i que s'anotin les despeses d'eines fetes expressament per als treballs de l'ingrés del migdia,¹⁹ l'activitat de Morey sembla més aviat esporàdica, ja que se'l paga per pocs jornals setmanals i no és esmentat en els llocs capdavanters de la llista dels piquers actius. Amb tot, el ferrer Johan Lor continua fent-li o adobant-li eines com escarpres, escodes o broques.²⁰

Malauradament la pèrdua del llibre que contenia els comptes de l'any 1378-1379 impedeix veure el reconeixement progressiu de què devia gaudir, ja que quan recuperem la documentació, a mitjan 1379, se li ha augmentat el sou a mig florí per jornal, que equival a 5 sous i 6 diners; una puja notable respecte al seu salari anterior, i molt acusada en comparació de la resta de treballadors. És possible que durant el període la documentació del qual és perduda G. Morey treballés a escarada, ja que el 20 d'agost de 1379 se li fa la darrera remuneració per l'última de les 6 pedres que se li havien encarregat pel preu de 20 lliures.²¹ La notícia és tan laconica que no sabem si se li han comprat pedres, o sia, que ha actuat com a proveïdor, o si se li paguen 6 pedres que ell ha obrat. Malgrat que

18. *Ibidem*, f. 71 r. i s.; ACG, Llibre d'Obra, VI, f. 62 v., 85 r. La feina d'un manobre podia estar desvinculada dels treballs estrictament constructius. Així, Johan de Majorcha era pagat el 6 de juny de 1377 «per I dia que fo a la obra e aydà enramar l. scala a obs de la festa del Corpus Christi» (*Ibidem*, f. 58 r.). Per les mateixes dates també treballava a la seu gironina el pintor i mestre de vidrieres de Mallorca Ramon Gilibert, el qual no es limità a fer les vidrieres de la capella de Sant Iu i Santa Magdalena, sinó que a la seu estant, fou l'encarregat de pintar, enguixar i fer les lletres de la taula del ciri pasqual (ACG, Llibre d'Obra, v, f. 83 r.). Sobre l'activitat de Gilibert com a vidrier i pintor a Girona, cf. SERRA, «La nau de...», p. 187; E. SERRA, «Oficis i eines al segle XIV», a *VII Congrés d'Història de la Corona d'Aragó*, II, Barcelona, 1962, p. 570. Altres documents que fan referència a la seva feina a Mallorca es troben recopilats a: G. LLOMPART, *La pintura medieval mallorquina. Su entorno cultural y su iconografía*, vol. IV, Palma, Luis Ripoll, 1980, p. 56-61 i 83, doc. 80, 82-86, 135.

19. ACG, Llibre d'Obra, VI, f. 68 v., 75 r., 75 v., 81 v., 85 r. Cf. MARQUÈS, «El portal...», p. 3-4.

20. *Ibidem*, f. 67 r., 77 r., 81 v.

21. «Ítem, aquest dissapte pagué a.n Morey per I^a de les VI peres, qui era la darrera, per fer-li compliment a XX lliures que li.n eren estades promeses, e fer lo conte entre mi e el. Aguí-li a tornar, los quals li pagué: V sous». ACG, Llibre d'Obra, VII, f. 62 v.

en el llibre hi consti la compra d'altres pedres grans destinades als tabernacles del portal,²² més aviat ens decantaríem per la segona opció, ja que altres obrers, per exemple el ferrer, poden treballar regularment a la seu en la fabricació i manteniment de l'utillatge dels pedrers, i assumir, a més a més, un encàrrec específic, com la realització de les reixes de la capella de Santa Marta en el cas del ferrer Johan Lor.²³ Cal dir, no obstant, que els protagonistes del portal sembla que siguin, ara, Bofill i Caça (Cança o Caçan), els quals reben una quantitat —els donen de gràcia, diu el llibre, tres florins a cadascun—, «per tal com obren la obra del portal».²⁴ Gaudeixen, doncs, de complements especials, mentre que Morey segueix altres tipus retributius més regulars.

Entre els pagaments d'aquest any al ferrer consten, ultra les eines més essentades en relació amb Morey (com escarpres, escodes, tallants, broques, martells, malls, limes de ferro, punxons, *formadós*), escodes petites d'acer —potser relacionables amb la talla d'escultures— i un compàs, l'únic que s'esmenta en tots els llibres d'obra que hem consultat.²⁵

El març de 1380 s'incorpora un macip de Morey als treballs catedralicis, però no directament a la llotja ni a la pedrera, sinó que el mestre cobra segons les canes de pedres de fil que ha fet el macip —5 sous per cada cana—, les quals representen un complement salarial no gens despreciable, malgrat que es descontinua 16 diners per cana en concepte de ferraments i altres missions.²⁶

Del juny del 1380 al juny del 1381, Guillem Morey és pràcticament sempre a l'obra mentre que els treballs del portal prossegueixen sota l'impuls de Guillem Bofill: es carretegen pedres grans des de la pedrera de'n Sans —entre les quals, una de grans dimensions per a un tabernacle— i s'encarreguen dos motlles, un de llautó a Joan de Borja, mestre del seny, i un de coure al peroler de Girona, Ricart.²⁷ Guillem Morey continua percebent l'import de la feina feta pel seu macip amb la mateixa modalitat abans assenyalada, encara que a partir de la darrereria d'octubre del 1380 trobem el seu aprenent en el tall de treballadors regulars que setmanalment són presents a la seu, amb una remuneració de 2

22. *Ibidem*, f. 80 r. L'activitat en relació amb l'obra del portal es revela intensa en aquest període. Ultra la compra de pedres (75 r.), es paguen les feines d'escairar-les (f. 70 r., 79 v.) i *afayçar-les* (78 v.), així com les tasques de paredar (65 r., 67 r.), de construir una teulada sobre el portal (70 r. i v.) i de realitzar, amb posts de noguer, els motlles de la fiola (78 v.). Cf. MARQUÈS, «El portal...», p. 4-5.

23. *Ibidem*, f. 63 r.

24. *Ibidem*, f. 71 v.

25. *Ibidem*, f. 71 r.

26. *Ibidem*, f. 78 v. A les rebudes extraordinàries s'ha apuntat un florí i mig que l'obra havia avançat pel treball de les pedres de fil que el macip de Guillem Morey, «pedrer de la obra del portal», havia tallat (*Ibidem*, f. 47 v.).

27. ACG, Llibre d'Obra, VIII, f. 75 r., 81 v., 82 r. i v.

sous per jornal. Durant les primeres setmanes, sabem que s'ocupa de servir com a manobre al mestre Mieres, que paredava a la torre del sepulcre, molt probablement per deixar enllestida la volta que havia d'arrecerar el seny major.²⁸

El manual de comptes que correspon al 1381-1382 registra la presència regular de Guillem Morey a l'obra. Hi treballa tot l'any, però això no treu que la seva activitat s'estengui més enllà del marc catedralici, com bé ho constata el llibre. A les rebudes extraordinàries consten sengles quantitats que ha pagat en Morey per haver romput, respectivament, quatre i dotze puntes d'escodes de l'obra que havia usat «en obra sua pròpia». Mentre que, en un dels assentaments, el mestre és qualificat de pedrer, en l'altre se l'identifica com «meestre de la obra del portal»,²⁹ denominació idèntica a la que rep el seu germà Pere a la seu de Mallorca, quan està al front del portal del Mirador. El macip de Guillem Morey només hi és els primers mesos com un membre més del tall de treballadors; a partir del 5 d'octubre no se'n té més constància, tal vegada perquè treballa en aquestes altres feines que Morey tenia contractades al marge de la fàbrica. En relació amb l'obra del portal, no podem passar per alt que s'esmenta Guillem Bofill, però més en qualitat de proveïdor de pedres grans per als tabernacles del portal, que no pas com a imaginaire del mateix.³⁰

28. *Ibidem*, f. 66 v. Volem deixar constància —pel seu interès de cara a la presència, ben documentada, de mestres septentrionals a Catalunya a partir del darrer quart del segle XIV— de l'arribada de tres pedrers alemanys a l'obra, els quals foren contractats l'11 d'octubre de 1380 per voluntat dels obrers de la seu: «Ítem, a XI yorns del mes de vuytubre del any de LXXX, affermé III pedrés alamanys de volentat dels obrés, e féu-se'n carta en poder d'en Ramon de Peradalta, notari. Costà la dita carta, que doné al dit notari: II sous. Foren afermats a I any, e prenen del dia present tro a carnestosteltes [*sic*], III sous per dia, e de qui avant, III sous VI diners». (*Ibidem*, f. 65 r.). Les tres setmanes següents apareixen els noms d'Aurich, Adan i Gauter, que molt probablement cal identificar amb els tres pedrers alemanys. Tanmateix, l'acord es degué rescindir perquè aviat —el 27 d'octubre és el darrer dia que són remunerats— desapareixen de la documentació.

29. ACG, Llibre d'Obra, IX, f. 46 v.

30. ACG, Llibre d'Obra, IX, f. 68 r. La relació de Bofill amb la fàbrica a partir d'ara esdevé més estreta, ja que el 24 de setembre, amb protocol del notari Ramon de Peradalta, «se affermà ab la obra de tota sa vida» (*Ibidem*, f. 64 r.). Cf. MARQUÈS, «El portal...», p. 5.

També resulta interessant, per bé que molt succincta, la notícia referida al pagament, el 15 de juny de 1381, de dues posts d'avet que el fuster Berenguer aplanà i barrà, tal com manava el bisbe, i «que.s ampraren a mestre Johan Lavesta per picar lo portal» (*Ibidem*, f. 57 r.). Es tracta, sens dubte, de l'imaginaire que, procedent de Carcassona, fou sol·licitat a Girona pel bisbe Bertran de Mont-ron per participar, mitjançant l'obratge del seu sepulcre, en un ambiciós projecte de panteó familiar que l'esmentat bisbe havia previst per al repòs de la seva nissaga. F. ESPAÑOL, a partir de documentació inèdita, creu que el mestre va romandre a la ciutat de l'Onyar entre l'inici del 1380 i el març de 1382, data en la qual se li fa el pagament pel grup de l'Anunciació. Així mateix, a partir de l'anàlisi estilística, apropa un seguit d'obres d'àmbit llenguadocià a l'art de Joan Avesta, el qual és considerat un dels artífexs meridionals surgits de l'*atelier de Rieux*. F. ESPAÑOL, «Joan Avesta, sculpteur de Carcassonne.

Un àngel de coure per a la torre del sepulcre

Després d'un any sense documentar (del juny de 1382 fins al mateix mes de 1383), el següent registre de comptabilitat resulta de gran interès per aprofundir en la vessant escultòrica del mestre. L'agost del 83 fou remunerat per un àngel de coure que havia fet per rematar una torre que s'edificava sobre la galileia romànica, concretament damunt la capella del sepulcre, de la qual agafà el nom la torre.³¹ Entre el començament de juny i la fi d'agost de 1383, l'artífex degué estar ocupat, bàsicament, en l'obratge d'aquest àngel penell. Les despeses motivades per aquesta obra estan detallades amb tanta precisió en el manual de comptabilitat que ens ha semblat interessant transcriure-les íntegrament en forma d'apèndix (doc. 1), tot i que ja se n'hagi fet referència al contingut.³²

El 6 de juny es va remunerar el ferrer per un ferro que Morey li havia comanat per a l'àngel, sense que se n'especifici la funció. Més endavant, el 27 del mateix mes, es va comprar una somada de terra per fondre el cap de l'àngel, tot especificant-se que era de la mateixa de la qual s'havia fet el motlle per a la fosa d'una campana. Aquesta indicació, considerada juntament amb una altra que trobem a les rebudes extraordinàries —sense data— deixen ben clar que l'àngel es va fer amb el procediment de la cera perduda. Així, la fàbrica va ingressar una certa quantitat venent la cera que s'havia usat per fer el cap de l'àngel, que era cera de «reffús o degotich dels ciris» i que ja no era aprofitable perquè estava barrejada amb terra i s'havia ennegrit. El 8 d'agost es va pagar a un tal Mascaró de Mollet el pern de ferro que servia perquè l'àngel pogués girar i que s'havia encarregat a una farga de Vilafranca. Aleshores, el ferrer Joan Tornay acerà i llimà aquest pern de ferro en el qual balla l'àngel —diu literalment el document.

El 15 d'agost va quedar apuntat el gruix principal de despeses generades per la fosa i l'acabat de l'àngel penell. Hom hi troba detallats els costos del coure fornit pel peroler Guillem de Girona i emprat per a cadascuna de les parts: cap, braços, cos, faldes, mans, i per a unes barres per subjectar les ales. També s'hi llegeix el preu de l'estany comprat per soldar i estanyar la cara de l'àngel. Es remunera el mateix Guillem, peroler, per coure, recoure, soldar i escalfar el metall, ja que era l'única manera que es podia treballar. La dificultat de posar a punt la

L'influence de l'atelier de Rieux sur la Catalogne», *Bulletin Monumental*, 151-2 (1993), p. 383-403. La referència localitzada al manual de comptabilitat obre la possibilitat que Joan Avesta, a Girona estant, s'involucrés en l'obra de la seu, però a càrrec del mateix bisbe, ja que no surt en la llista de piquers remunerats per la fàbrica.

31. Cf. FREIXAS, *L'art gòtic...*, p. 21-22.

32. La informació continguda en els llibres constitueix la base de l'esmentat article de J. MARQUÈS, «El ángel de...», p. 36-40.

matèria queda reflectida en la documentació quan s'especifica que s'ha hagut de pagar el peroler per «destorp, que n'a aut molt en son offici». Un especiaire ignot va proporcionar els colors i altres elements (vermelló, blanquet, vernís, ocre, oli de llinosa, asarcó, orpiment de fulla, un *circell*, colradura i verdet) que Guillem Morey utilitzà per pintar l'àngel i la base on reposava. Una darrera notícia, del 22 d'agost, permet suposar que l'obra estava pràcticament enllestida, ja que es tracta d'una despesa feta al ferrer de Girona, Vidal, per la creu que l'àngel portava a la mà i dos pius que va fer perquè l'àngel no pogués sortir del pern de ferro.

Si entre juny i agost de 1383 l'obratge de l'àngel va mantenir intensament ocupat Guillem Morey, cal dir que la resta de l'any la seva presència a l'obra és força regular, però va minvant a partir del març del 1384. Del macip, que ja havia desaparegut de la comptabilitat precedent, no se'n tenen més noves.

Atès que disposem de poques indicacions relatives als vincles del mestre amb la seva terra «natal», una notícia del registre d'obra d'aquest mateix any mereix ser esmentada. Per ordre de Guillem Morey —això sí, amb el consentiment del cabiscol i del senyor oficial— es va fer portar una pedra de Mallorca, tot especificant-se, en el manual, el preu de la pedra, el nòlit, les despeses motivades per la descàrrega i pel trasllat des de Sant Feliu a Girona. Unes setmanes més tard, el capítol adreçà una lletra a Mallorca per demanar consell sobre si la pedra de l'illa seria bona a l'obra.³³ Tal vegada és massa aventurat fer elucubracions sobre el tipus de pedra en qüestió i la destinació que se li volia donar. Podem suggerir, almenys, que molt probablement es devia tractar de la preuada pedra de Santanyí, que pocs anys després Pere Morey utilitzaria al Mirador, i que va guanyar fama més enllà de l'illa quan, a començament del segle XV, el rei Martí I la va voler per a les obres del palau de Barcelona i quan Guillem Sagrera la va reclamar per als seus treballs al Castellnou de Nàpols.³⁴ Si en realitat aquest

33. 1384, febrer, 6: «Ítem, pagué a.n Guillem Morey desús escrit, per I^a pera que féu venir de Majorcha, ab volentat dels honrats e mossèyer lo cabiscol, e.l senyor official, obrés, per provar a la obra si seria profitosa a la obra. Costà la dita pera, posada en la Ciutat de Mayorcha, II reynals que valen XXX sous VI diners. Ítem, costà de nòlit tro a Sent Feliu, II sous. Ítem, entre butigatge e descarregar a Sent Feliu, X diners. Ítem, de port de Sent Feliu tro ací, per tal com era sobrer fex que pesava IIII quintás e I^a rova e miga, XVII sous V diners. Suma que li pagué entre tot lo for de la dita pera: L sous X diners». ACG, Llibre d'Obra, x, f. 69 v.

1384, abril, 23: «Ítem, pagué a.n Luís Carbonel, clergue de la seu e escrivan de mossèyer lo bisbe, per II letres que féu de part del dit senyor bisbe e de l'honorat capítol als honrats en Nicolau Espayol, official de Majorcha e a.n Pere Espayol son german, e a son para, que.ls certiffiquen de la pera de la ila de Majorcha si seria profitosa en aquesta obra, II letres que foren: IIII sous IIII diners». *Ibidem*, f. 75 r.

34. J. MUNTANER, «Piedra de Mallorca en el Castelnovo de Nápoles. Datos para la biografía de Guillermo Sagrera», *BSAL*, xxxi (1960), p. 615-630; M. FULLANA, «Un pedreny mallorquí

tipus de pedra es pensava utilitzar per als treballs més delicats de l'escultura del portal dels apòstols, tindríem un argument més per defensar la importància de Guillem Morey com a artífex compromès amb l'obratge d'aquest monumental accés de la seu gironina.

L'any del 1384 al 1385 degué ser un període de poca activitat, ja que, malgrat que l'obra avancés amb un tall de piquers més o menys regular, les despeses per material i les entregues al ferrer que s'ocupava de l'utilatge eren escasses.³⁵ Guillem Morey apareix amb freqüència, però entre mitjan març i mitjan maig del 1385 és absent. Un pagament que se li fa per mig jornal revela que un mestre com ell no s'encarregava estrictament de feines arquitectòniques que exigissin gran perícia tècnica, sinó que podia participar en feines de manteniment com la de lligar i assegurar una vidriera de les altes que el vent malmestia (doc. II, 1).

Durant els mesos de juliol i agost de 1385, la presència de Guillem Morey a l'obra de la seu continua essent intermitent. I a la darrerria d'agost desapareix per no retornar fins a la primera setmana de desembre. D'aleshores ençà, treballarà regularment, com deixa entreveure el registre que abraça aquest any de comptabilitat. A les darreres setmanes, apareix de bell nou un macip seu —potser es tracta del mateix d'abans— ocupat, sembla, en treballs de fusteria i cobra 6 diners més per jornal que abans. El motiu de l'absència del mestre, tot i que no s'explicita en el llibre, és ben conegut per altres fonts. L'encàrrec reial, per part de Pere el Cerimoniós, dels sepulcres de Ramon Berenguer II i Ermessenda degué ser un motiu de pes perquè el mestre deixés momentàniament l'obra i satisfés la comanda del monarca, la presència del qual a la ciutat de Girona sí que és esmentada al llibre d'obra.³⁶ El temps que Guillem Morey no és registrat en els pagaments setmanals de la fàbrica permet fixar de manera més o menys precisa el temps que va estar ocupat en la comanda dinàstica del Cerimoniós, la qual degué dur-se a terme durant el 1385, especialment els darrers mesos, per quedar enllestida abans del desembre.³⁷

famós», *BSAL*, xli (1985), p. 19-22; R. ROSSELLÓ, *La pedra «de Santanyí» de Felanitx*, Felanitx, 1984, s. p. (extret de «Fires i festes de Sant Agustí», 1984); DOMENGE, *L'obra de la seu...*, p. 258-262.

35. Aquesta poca eufòria constructiva potser s'ha de relacionar amb les indecisions sobre la traça de la seu que poc després, a començament del 1386, conduïrien a la consulta de diversos mestres per determinar si se seguia amb nau única o bé es passava a un pla de tres naus. De fet, pel maig del 1384, es pagaven nou sous a Bonanash Estruch, jueu, «per I albre que el meestre de la obra en comprà a obs de sincl o compàs, a obs de dictar la volta de la obra» (ACG, Llibre d'Obra, x, f. 76 v.), i pel novembre del mateix any, es pagaren «tres lliures de corda de liya que.l mestre an féu pendra com compassaren tota la obra» (ACG, Llibre d'Obra, xi, f. 67 v.). Cf. SERRA, «La nau de...», p. 188.

36. ACG, Llibre d'Obra, XII, f.73 v. Cf. SERRA, «La nau de...», p. 189, nota 8.

37. Els documents que fan referència a l'obratge dels dos sepulcres comtals corresponen al juliol-desembre de 1385. F. Español («Sepulcre d'Ermessenda...», p. 236-237) considera que es tracta d'un

La implicació de Guillem Morey en «l'obra que.s mudava»

Entre 1386 i 1387, Guillem Morey és regularment a l'obra.³⁸ I no és estrany si tenim present que una comissió de capitulars havia convocat diversos mestres de Barcelona i Girona per determinar si l'obra s'havia de continuar amb una sola nau o si era més prudent retornar al pla inicial de tres naus.³⁹ Guillem Morey no fou de l'opinió dels altres gironins —els pedrers Guillem Mieres, Pere Ramon Bosch i Pere ça Coma, el mestre major de la seu— i es decantà per l'opció de prosseguir amb les tres naus, tal com defensaven els mestres barcelonins Pere Arvei, Bartomeu Sisbert, Arnau Bargués i Bernat Roca, el qual fou consultat més endavant, pel setembre de 1386.

Tot i que el document que testimonia aquestes consultes permet conèixer el parer dels capitulars —els quals, un cop escoltats els consells dels mestres, donaren la seva opinió—, no explícita quina va ser la decisió final. Això no obstant, el seguiment dels manuals de comptabilitat posa en evidència que es retornà al pla inicial de tres naus, i Guillem Morey, que havia estat l'únic partidari gironí d'aquesta solució, es revela, en els propers anys, implicat i «compromès» en aquesta complexa operació, competència més pròpia d'un mestre major que no pas d'un pedrer imaginari. El 6 d'octubre de 1386, la fàbrica pagava diversos

temps massa curt per a un encàrrec com el dels sepulcres, i pensa que el treball es va poder perllongar almenys fins a l'any següent. En canvi, si prenem com indicador la major o menor freqüència de Guillem Morey a l'obra de la seu, podem dir que el compromís real el va poder ocupar de forma absoluta entre mitjan març i mitjan maig de 1385, i de la fi d'agost fins a inicis de desembre. Entre maig i agost, la seva presència és intermitent, per tornar-se a incorporar plenament als treballs catedralicis el desembre. Per a la bibliografia sobre els sepulcres i per a l'activitat escultòrica de Guillem Morey —que hom ha intentat reconstruir a partir dels sepulcres comtals—, vegeu l'estudi suara citat de F. Español.

38. El seu macip a vegades és llogat com a manobre i cobra només dos sous i dos diners. A vegades és anomenat «en Berenguer d'en Morey», i se'l remunera amb quantitats molt diverses en funció de la feina que fa: paradoxalment és més ben pagat quan trenca fusta (2 sous i dos diners per jornal) que quan fa feina a la llotja (1 sou i 6 diners per dia). A la «reebuda de altres coses extraordinàries» consten diners que Guillem Morey i altres pedrers de l'obra han retornat per haver estat absents momentàniament en diverses jornades —per «estones falides», es diu en el llibre. Es tracta, però, de quantitats petites que són descomptades per alguna escapada que es fa durant la jornada laboral. Potser es tractava d'una mesura nova, imposada recentment pels capitulars, atès que en els llibres anteriors no es registra l'entrada de diners per aquest motiu. Respecte a les «estones falides» o «temps falit» de Morey, vegeu ACG, Llibre d'Obra, XIII, f. 42 r., 43 r. i v.

39. El text d'aquesta consulta fou publicat i comentat per E. Serra («La nau de...», p. 198-204). Posteriorment ha estat parcialment traduït al castellà a: J. YARZA, *et alt.* (ed.), *Fuentes y documentos para la historia del arte*, vol. III: *Arte medieval II*, Barcelona, Gustavo Gili, 1982, p. 308-314. Hom trobarà aquest text comentat, amb citacions textuais, a: N. DE DALMASES i A. JOSÉ I PITARCH, *L'art gòtic*, s. XIV-XV, Barcelona, Edicions 62, 1984, p. 36-38 (Història de l'Art Català; III).

trossos de post de noguer amb els quals Morey havia de fer motlles per a l'obra. El desembre es copraven 1800 teules per cobrir «los pilás de la obra nova», i l'abril del 1387, el mestre Pere ça Coma comprava altra volta posts de noguer per realitzar els motlles nous de «l'obra que.s mudava».⁴⁰

Tot i que Guillem Morey s'impliqués en feines derivades del canvi de pla, assumia també altres tasques que podríem considerar «menors», però que ens mostren la varietat d'ocupacions i responsabilitats d'un mestre que, sense dirigir l'obra, hi tenia un paper rellevant i anava fent uns vincles cada vegada més estrets amb la fàbrica. És l'encarregat de comprar una pell negra, una pell vermella, tatxes «bulades, daurades e argentades» i tatxes menudes «obs de la cadira bisbal».⁴¹ També el trobem ocupat en l'adob de vidrieres malmeses i molt trencades. Ara sembla que la seva intervenció té més transcendència que l'anterior al·lusió que hem fet a aquesta tasca. Fa comprar tota una sèrie de materials (carbó, estany, guix, oli de llinosa, blanquet...) que necessitava per reparar les vidrieres. Així mateix, un recipient per fondre el plom i l'estany, a més de fer realitzar un soldador i un estanyer a un peroler per a funcions similars (doc. II, 2-5).

Malgrat aquestes diverses ocupacions, Guillem Morey no devia estar del tot desvinculat de la prossecció de les obres del portal del Migdia. El juliol de 1386, el mestre Pere ça Coma comprava a Guillem Bofill deu pedres grans de la pedrera d'en Sans per a la fiola del portal; entre el desembre i el març de l'any següent, es va treballar en una teulada que es féu sobre el portal, i pel maig, mentre diferents manobres treballaven a la fiola del portal i es comprava un sedàs per a la calç i sorra amb què s'havien de peredar les pedres de la fiola, el ferrer Berenguer Conca fabricava dues escodes, quatre escarpres i quatre punxons nous per a Morey.⁴²

El següent manual de comptabilitat que s'ha conservat (juny, 1387-juny, 1388) ofereix bones mostres del pes cada cop més gran que té Guillem Morey a l'obra, al costat del qual treballa, discontinuament, el seu macip Berenguer. La diversitat d'assumptes dels quals el mestre es fa càrrec depassa la noció més convencional del que feien els arquitectes i escultors. Assumeix la responsabilitat de vetllar per la conservació de les parts construïdes. Per tal que la pluja no malmeti les voltes de l'església, compra sèu i guix per adobar-les; fa comprar oli de llinosa al procurador de la fàbrica per reparar les vidrieres (doc. II, 6); ell és l'encarregat de comprar fil de ferro per penjar les llànties i altres joies que, per devoció, s'ha-

40. *Ibidem*, f. 70 r., 74 r. i 84 r.

41. *Ibidem*, f. 61 r. En els folis següents es registren altres despeses motivades per la reparació de l'esmentada cadira, sense especificar-se, però, la intervenció de Guillem Morey.

42. *Ibidem*, f. 62 v., 74 v., 82 r., 85 r.-86 r.

vien entregat a la seu; i així mateix s'ocupa d'adquirir una aixeta de llautó per als *levedós* de l'església.⁴³

En aquest llibre, però, i en vista a la història de la construcció de la seu, són més rellevants altres pagaments que fan referència a l'obra dels nous pilars. Algunes d'aquestes despeses es refereixen a les plantilles o motlles, la realització dels quals va recaure, en bona mesura, sobre Guillem Morey, tot delatant-nos la seva capacitat de tracista. Al juny, el procurador feia comprar tatxes per clavar els motlles dels pilars nous i es feien esmolar els *ferraments* de Morey per fer-los; a l'agost es pagaven «VIII vergues de ferra foradades de II en dos dits, de VI palms de lonch, o obs dels motles dels pilars que.s deuen fer en la obra» i al setembre, altra vegada tatxes que en Morey va comprar «a obs dels motles dels pilars majors de la obra nova». Potser també té relació amb aquestes tasques la lima de ferro que el nostre artífex havia d'emprar a l'obra. Al gener de 1388, era remunerat per un tros de fusta de pi que havia comprat per fer regles. Poc després, al febrer, les despeses són per bigues i claus destinats als bastiments dels pilars —es concreta, en dues ocasions, que es tracta del bastiment del pilar prop de Sant Miquel.⁴⁴

Després d'un altre any sense documentar (juny, 1388-maig, 1389), car el manual que contindria la comptabilitat és perdut, s'entra en una fase en la qual sembla haver-hi una davallada general de l'activitat constructiva, ja que alguna setmana no hi ha constància que es retribueixi cap mestre ni es comprin materials per a l'obra. Aquesta és la tònica que dura tot l'any, fins al punt que el llibre s'interromp a la fi d'abril, enlloc de fer-ho un mes després, com és habitual. Aquesta activitat alentida coincideix precisament amb el període en què s'ultimen els preparatius per a l'aixecament d'un pilar —segurament el que s'alçaria davant la capella de Sant Miquel. A les rebudes, hom hi troba, en data de 10 de juliol de 1389, el florí que el prevere i vicari del capítol Pere Carrera va donar, per amor de Déu, a l'obra «com lo pilar se començava». I exactament el mateix dia es pagaven al ferrer les 26 lliures de ferro que havia utilitzat per fer els tascons per «pirgar l'arch de la paret que s'és feta davant la capela de Sant Michel», una obra que molt probablement cal relacionar amb el pilar que s'aixecava —o s'havia d'aixecar— davant la mateixa capella. Encara el 6 d'agost el mestre comprava dues biguetes per al bastiment del pilar.⁴⁵

43. ACG, Llibre d'Obra, XIV, f. 51 r., 55 v. i 57 r.

44. *Ibidem*, f. 44 v., 45 v., 48 v., 51 r., 52 r., 59 v., 61 v., 62 v. Tot i que el 16 de maig (f. 69 r.) encara es comprin més bigues per als bastiments dels pilars, un mes abans, a l'abril, ja es pagaven els treballs del transport de dues claus de les majors (f. 66 v.), sense que s'especifiqui ni es doni cap informació addicional en aquest respecte. Tal vegada es tractava de les claus dels col·laterals del tram que s'havia començat a construir després de la consulta del 1386, però que encara trigaria molt a cobrir-se.

45. ACG, Llibre d'Obra, XV, f. 42 r., 54 v., 56 v.

La concòrdia per a la construcció d'un pilar

El llibre que cobreix la comptabilitat des del juny de 1390 fins a la fi de maig de 1391 gairebé s'inicia donant fe —i anotant el pagament al notari Pere des Pont— de la concòrdia feta entre Francesc de Peredalta, regent i administrador de l'obra (el qual actuava en representació del bisbe i del capítol) i el mestre Guillem Morey per a la construcció d'un pilar pel preu de 14.000 sous.⁴⁶ Aquest acord implica, pel que sembla, un canvi més important en la modalitat retributiva que no pas en el règim laboral, ja que dóna la impressió que Guillem Morey és constantment a l'obra, tot i que no aparegui en la llista de mestres que es remuneren setmanalment. Alhora revela la figura de Morey com a contractista, quan ja coneixíem la seva capacitat de traçar plantilles, el seu compromís amb la gerència de la fàbrica i la seva competència tècnica en el si de l'obra.⁴⁷ A partir de la signatura d'aquesta concòrdia, als llibres d'obra consten els pagaments que cada 3 o 4 mesos, aproximadament, es fan a Guillem Morey per valor de 60 florins, que equivalen a 660 sous. És possible que les dificultats financeres obliguessin la fàbrica a destinar-li, amb efecte retroactiu d'ençà del 1393, la meitat de les rendes de la capellania de Madremanya i, els dos anys següents, l'import íntegre d'aquesta capellania, que era de 59 lliures (doc. III, 1-2). Set anys més tard, el 9 de juny de 1397, la fàbrica completava el pagament dels 14.000 sous, tot i que el pilar sembla que feia temps que s'havia acabat; si al febrer i abril de 1393, quan se li abonen 60 florins, es diu que són per al pilar que fa a preu sabut, el pagament del 22 de novembre especifica que la quantitat que se li lliura

46. 1390, juny, 9: «Ítem, a .IX. yorns del mes demont dit de juyn de l'any present fo feta covinença entre mossèyer lo bisbe e.l honrat capítol e.n Guillem Morey, que.l dit Guillem Morey faça I pilar de la obra. E donen-li XIII mil sous. E lo dia present se fermà la dita covinença en poder d'en Pere des Pont, notari de Gerona. E fermada la dita covineça e madona sa muyer e son sogra, que li an feta fermaça, en cas que per mort o per altra rahon no pugés complir a la obra segons que auria reebuda moneda. E fermats tots los demont dits en la dita covinença, yo li liuré e li pagué dels béns de la obra LX florins que valen DCLX sous, dels quals me féu àpocha lo dia present en poder del dit Pere des Pont, notari. Costà la dita àpocha: VI diners. Ab la ordinacion que.n volch aver lo dit Pere des Pont, notari demont dit: IIII sous». ACG, Llibre d'Obra, XVI, f. 54 r.

Sortosament, el contracte s'ha conservat entre els protocols del notari Pere des Pont. E. Serra («La nau de...», p. 11, nota 20) ja el va localitzar i donà un breu apunt sobre el seu contingut; Pere Freixes (*L'art gòtic...*, p. 54-57, doc. II) el transcriu íntegrament.

47. L'emergència de l'arquitecte medieval com a contractista d'una obra era un fet que es donava amb relativa freqüència. Cf. L. R. SHELBY, «The Role of the Master Mason in Mediaeval English Building», *Speculum*, 39 (1964), p. 387-403. En el nostre cas, resulta singular que un mestre com Guillem Morey no es faci càrrec de la prossecció global de l'obra de la seu, sinó que contracti sols un pilar —un element, cal dir-ho, d'una rellevància constructiva cabdal— en el marc d'una obra que tenia el seu propi mestre major, Pere çà Coma.

«li és deguda per la obra per raó de aquel pilar lo qual a fet a la obra a preu sabut».⁴⁸

Si se sumen les quantitats que rep Guillem Morey anualment, hom s'adona que representen un salari molt superior als jornals que cobrava abans, tot i que aleshores ja era el mestre més ben pagat de la seu. Confrontant les despeses registrades en els manuals de comptabilitat amb les clàusules del contracte del pilar que havia de construir davant la capella de Sant Esteve, es descobreix que la fàbrica es comprometia a portar-li la pedra fins a la llotja, mentre que el mestre l'havia de treballar i deixar dipositada al claustre o a la casa anomenada dormidor. Guillem Morey havia d'obrar la pedra «pulidament e delicade», tal com es feia en el pilar que ja era començat davant la capella de Sant Miquel,⁴⁹ i s'havia de comprometre a adobar i rectificar les pedres si no feien la mesura adequada. La concòrdia deixa ben clar que los «ferraments necessaris a picar e obrar les dites peres del dit pilar sien al dit Guillem aportats dins la dita lotge e ministrats a despeses pròpies de la dita obra, ço saber, de tot a el e als altres que el logara, axí com és acostumat per aquels qui obren en la dita obra». No és estrany, doncs, que en els pagaments setmanals no apareguin ni macips ni col·laboradors del mestre, ja que els jornals d'aquests corrien a càrrec de Guillem Morey,⁵⁰ i que, en canvi, entre les eines que adobava o acerava el ferrer de l'obra figurin les de Morey i les del seu macip Berenguer.

El fet que Guillem Morey s'involucri en una obra tan compromesa com la construcció d'un pilar, no el priva d'intervenir en altres treballs «menors» que no tenen cap relació amb l'arquitectura catedralícia ni amb els treballs constructius. S'ocupa de comprar fusta per arreglar la carreta de l'obra i col·labora amb l'argenter Francesc Artau per adobar les vergues de les cortines de l'altar major i fer-hi uns ganxets.⁵¹

D'ençà que es fa el contracte del pilar, al juny de 1390, i fins a l'abril del 1394, en què Guillem Morey és nomenat mestre major, pràcticament només surt esmentat en els pagaments que se li van fent per l'obra del pilar i en la llista d'eines que el ferrer adoba o acera, llista en la qual també és citat el seu macip Berenguer. De forma esporàdica, Morey apareix relacionat amb la compra de materials o eines per a l'obra. El desembre de 1391 se li paguen dos trossos

48. ACG, Llibre d'Obra, XIX, f. 50 r.

49. Entre l'abril i maig de 1391 hom troba consignades diverses despeses en fusta per al bastiment d'aquest pilar. ACG, Llibre d'Obra, XVI, f. 79 v., 80 r., 82 r.

50. Amb tot, el text del contracte diu «emperò que la dita obra li hage a satisfer, a rahó de V obrers, el masex comptan continuadament obrant en lo dit pilar...» Cf. FREIXAS, *L'art gòtic...*, p. 55.

51. ACG, Llibre d'Obra, XVI, f. 58 r. i 60 v.

d'om que va comprar «per fer maces a obs de peradar» i el maig de l'any següent localitzem la despesa d'una mola que va adquirir per a la llotja.⁵²

Durant aquests anys, els manuals comptables registren moltes despeses relacionades amb l'obra d'un pilar, que amb tota probabilitat és el que s'aixecava, sota les ordres del mestre major Pere ça Coma, davant la capella de Sant Miquel i que feia parella amb el que Guillem Morey havia contractat. Es compren posts i «clavadura» per al bastiment; el dia de Santa Margarida, el mestre s'ocupa d'obtenir quatre sacs de guix per paredar el pilar, i el 15 de juliol, Codina en compra una somada més. A la fi del mes, es procuren encara altres bigues per al bastiment.⁵³ A partir del març del 1392, en canvi, s'especifica que la fusta que es compra és per a l'arc que es construeix sobre la capella de Sant Miquel.⁵⁴ I més endavant, al setembre i octubre de 1392, sembla que es fan els preparatius per començar a cobrir el tram, ja que es compren cimals o bigues llarges «obs del bestiment sobra la volta vey».⁵⁵

Guillem Morey, mestre major de l'obra de la seu

Al final del llibre de 1393-1394, hi ha una anotació, al capdamunt d'un foli, que diu: «a XXVII de abril fo fet meestre en Morey de XCIII».⁵⁶ De fet, el dissabte 11 d'abril és el darrer dia que és remunerat Pere ça Coma, però cal esperar el 23 de maig per trobar els primers pagaments a Guillem Morey en qualitat de mestre major, o sia, 3 sous per dia, igual que el seu predecessor; pareix, doncs, que no s'incorpora fins un mes després del seu nomenament. El mateix dia es fa constar el preu pagat pel document notarial mitjançant el qual el capítol va nomenar Guillem Morey mestre major de l'obra.⁵⁷

52. ACG, Llibre d'Obra, xvii, f. 71 v. i 82 v.

53. *Ibidem*, f. 57 r.-61 r.

54. El 16 de març es remunera una biga gran, serrada, «en la qual estan les cindries de l'arch que.s fa sobra la capela de Sent Miquel»; la setmana següent es compren tres bigues serrades «obs dels bestiments de l'arch nou» i l'1 de juny Codina adquireix un cimal «a obs dels bestiments a fer de l'esgleya». *Ibidem*, f. 77 v., 78 r., 83 v.

55. ACG, Llibre d'Obra, xviii, f. 59 v. Vegeu, també, el f. 58 r., on s'especifica la compra de canals per part del mestre «a obs de la canal que passa sobra la volta vey. La un és lo pilar de volta principal nou».

56. ACG, Llibre d'Obra, xix, f. 65 v.

57. «Ítem, pagué a.n Pere des Pont, notari de Gerona, per la carta que fêu com mossèyer lo bisbe e.l honrat capítol feeren mestre de la seu en Guillem Morey, pedrer de Gerona, mig florin que val: V sous VI diners». *Ibidem*, f. 67 r.

Sens dubte, fou la mort de Pere ça Coma el que obligà el capítol a nomenar Guillem Morey

A l'apartat de «reebuda de altres coses extraordinàries» del manual que conté la comptabilitat del juny de 1394 fins al maig de 1395, s'hi troba una referència interessant a un treball que Guillem Morey havia realitzat abans d'assumir el mestratge de la catedral. El clergue de la seu Domingo Cardona paga les «feedures del seu carner, ultra XVI sous VIII diners que.n Morey n'ach per aplenar lo loc un les letres se feren e per fer e entretayar les dites letres. E açò féu abans que fos meestre». ⁵⁸

A partir del seu nomenament com a mestre major per part del bisbe i del capítol, trobem, com era d'esperar, que Morey percep, a més dels 3 sous per jornal, el salari anual que es pagava als mestres majors, el qual era de 290 sous: 200 en concepte del salari pròpiament dit i 90 per 30 jornals, a 3 sous cadascun, que se'ls donava d'avantatge. Aquesta pensió s'abonava en dos pagaments, un per Sant Joan i l'altre per Nadal.

Les responsabilitats que Guillem Morey ja havia assumit molt abans de ser el mestre major, en preocupar-se per agilitar el funcionament de la fàbrica, s'incrementen a partir d'ara i abracen no només l'aspecte constructiu, sinó afers relacionats amb elements mobles. Així mateix, moltes de les operacions que es duen a terme es fan amb el consentiment del mestre. ⁵⁹ Compra seu per adobar la volta del davant de la capella de Sant Martí, afectada per les filtracions de l'aigua de pluja, remunera uns hostiers que s'han fet fer al ferrer de Girona Narcís Bayils, compra una escala per a l'obra en un encant de la plaça, encarrega al ferrer de l'obra dos tasconets de ferro per al torn del pou, fa fer panys per a la fusteria... ⁶⁰

Els anys que Guillem Morey exerceix de mestre major corresponen a un període d'activitat relaxada, per no dir baixa. De forma intermitent és ajudat per un fadrí el nom del qual no es revela, però que no deu ser Berenguer, que abans hem esmentat, ja que la seva remuneració és tan sols d'un sou i mig per dia. El major compromís constructiu que afronta sembla ser un altre pilar que està en

mestre major. El 13 de juny de 1394, es fa referència, indirectament, al traspàs del mestre, quan s'apunten les despeses d'una certa quantitat de fusta que Pere ça Coma va comprar a Bernat Seguer «en lo temps que vivia» (ACG, Llibre d'Obra, xx, f. 50 v.). A la fi de març del 1396, es devia fer l'encant dels béns de Pere ça Coma, ja que en el manual de comptes corresponent s'anoten les «II rebaçes de olm e de ledoner» que Guillem Morey va comprar en aquest encant. No queda clar, en l'assentament, si la compra de les tatxes i la llauna de ferro per adobar les *esteles* del cor també va ser en el mateix encant (ACG, Llibre d'Obra, xxi, f. 77 v.). Poc després (f. 79 r.), el procurador de l'obra passava comptes amb els marmessors de Pere ça Coma. Cf. FREIXAS, *L'art gòtic...*, p. 24, nota 53.

58. ACG, Llibre d'Obra, xx, f. 44 v.

59. A les rebudes es troba l'import pagat per una pedra que el tresorer Berenguer ça Font va prendre de l'obra «a coneguda del meestre». ACG, Llibre d'Obra, xxi, f. 44 v.

60. ACG, Llibre d'Obra, xx, f. 61 v., 62 v., 65 v., 73 r.

plena fase d'aixecament pels volts de 1395-1396, o bé la continuació del que dirigia Pere çà Coma. En no especificar-se, en els documents, de quin pilar es tracta —com es feia abans en dir que era el de davant Sant Miquel o Sant Esteve—, es fa arriscat exposar hipòtesis que podrien falsejar els períodes dels treballs constructius. A la compra més o menys regular de guix per paredar el pilar,⁶¹ s'hi poden afegir, també, les remuneracions a Bernat Bonet, ferrer de Girona, «per I gafa de ferra que a feta a la obra, per pugar les peres del pilar alt, com pereden, e altres que són de gran pes», i a Narcís Bofill, ferrer, «per mig quintar e III lliures e miga de fferra a obs de fer les gafes ab que pugen les peres del pilar». Curiosa resulta l'adquisició de candeles per fer llum quan es paredava el pilar «al bax e de alt, com és nuel».⁶²

A excepció de l'obra d'aquest pilar i la compra de cimals per al bastiment que s'havia de fer sobre la volta,⁶³ la resta de l'activitat exercida sota el mestratge de Morey es concentra en dependències auxiliars del propi temple catedralici: hi ha despeses respectables de fusta i teules per fer una coberta nova al «ligedor de la libreria».⁶⁴ Més endavant, el manual que registra la comptabilitat del juny de 1396 fins al maig de 1397, ens posa enfront d'un període d'escassa activitat constructiva en el qual el mestre sol va fent feines puntuals per a l'obra⁶⁵ i adesiara demana la presència de macips o manobres per a afers específics. Per exemple, a l'octubre de 1396 lloga macips de ribera perquè desin a la fusteria la llenya que havia sobrat quan es va fer la coberta de la llibreria.⁶⁶ Així mateix es compren cabirons, claus, teules i dues bigues obrades per renovar la teulada de la fusteria.⁶⁷ Igualment Guillem Morey s'ocupa de proporcionar fusta, no pas destinada a tasques constructives, sinó per adobar mobles que estaven en mal estat. És documentada una fulla d'avet per reparar el sòl de la trona i posts d'àlber per adobar l'armari on es guardaven les hòsties i el vi.⁶⁸

61. *Ibidem*, f. 75 r., 76 r. 77 r.; Llibre d'Obra, XXI, f. 57 r. i 63 r.

62. *Ibidem*, f. 56 r. i v.

63. *Ibidem*, f. 62 r.

64. *Ibidem*, f. 59 r., 61 v., 63 r. i següents.

65. Per exemple, mana «fer forreyat e pany e clau en la porta que passa dels senys a les taulades de l'esgleya», així com dos anells i dues bagues per a les cortines del crucifix davant del cor. ACG, Llibre d'Obra, XXII, f. 59r.

66. «Ítem, la vigília de Sent Luch, lo meestre logà III macips de ribera deprés dinar, e plegaren e estogaren fusta que lexaren en la cuberta del ligedor e de la libreria com se cobrí, e meseren la en la fusteria. Volgren-ne aver quasun, XIII diners. Page'ls, entre tots III: III sous VI diners». *Ibidem*, f. 65 r.

67. *Ibidem*, f. 66 r.

68. *Ibidem*, f. 71 r. i 74 v.

Els preparatius de la fusta per a l'obra del cloquer

L'activitat més important que du a terme Guillem Morey en aquest darrer període —sempre directament relacionada amb treballs de fusteria— és la de dirigir i coordinar la localització i preparació de la fusta que s'havia d'utilitzar a l'obra del cloquer. Aquesta ocupació revela una mena de transferència de responsabilitats del fuster de l'obra envers el mestre major, alhora que esdevé simptomàtica de la importància constructiva i econòmica que tenia la fusta en les fàbriques medievals. La construcció de bastides, encofrats, cintres i màquines per a l'elevació de pesos en requeria quantitats tan ingents que les catedrals havien de disposar d'un magatzem o fusteria per guardar-la, com ho acabem de veure en el cas gironí.⁶⁹

Des de la fi de juliol fins a començament de setembre de 1396, Guillem Morey es va encarregar de cercar i comprar els roures adequats per a l'obra, i de fer-se amb una gran serra apropiada per tallar-los. Per això viatjà a Tarradelles —on va comprar un roure a Joan Geronín de Fonollet per vuit florins—, Flaçà i Mollet; va passar també per Vilablareix, on va trobar-ne un altre d'escaient pel qual pagà set florins (doc. IV, 1-4).

Amb tot, no va ser fins al març següent que s'organitzà la campanya per tallar els dos roures, la qual cosa va fer que l'activitat a la llotja romangués quasi del tot aturada. Les quantitats especificades en el manual de comptabilitat, tot i ser lacòniques, resulten interessants, si més no per veure la gran quantitat de despeses —en concepte de jornals als mestres que serren, transport de les eines i materials, messions o dietes, condicionament de la fusta tallada— que motivava una operació d'aquest tipus, la qual representava només el primer pas d'un complex, llarg i costós procés de construcció o reparació d'un immoble (doc. IV, 5-6).

D'encà del maig de 1397, es desconeix la trajectòria posterior de Guillem Morey, ja que el mestre picard Pere de Sant Joan assumeix la direcció de les

69. La fusta destinada a la construcció —*le bois d'oeuvre*— va contribuir a la sobreexplotació dels boscos, juntament amb l'obtenció de combustible (carbó vegetal) i amb l'augment de les rompudes. R. Bechmann ha observat que en les àrees geogràfiques on la construcció gòtica va ser més intensa *le bois d'oeuvre de grosse section* va arribar a escassejar, i que aquesta penúria és atestada per les cròniques, l'hagiografia i l'evolució de les tècniques. Els llibres gironins ofereixen un suport documental interessant per a temes com el de l'impacte ecològic, tractat per prestigiosos investigadors de la construcció gòtica com l'esmentat Roland Bechmann, autor d'un estudi que troba en els boscos les arrels de les catedrals, com bé delata el simptomàtic títol: *Les racines des cathédrales. L'architecture gothique, expression des conditions du milieu*, París, Payot, 1981, p. 102 i s. Vegeu, del mateix autor, *Villard de Honnecourt. La pensée technique au XIII^e siècle et sa communication*, París, Picard, 1991, especialment l'apartat «Le bois d'oeuvre», p. 40-43.

obres i el buit documental del registre comptable que hi ha entre 1397 i 1402 ens priva de qualsevol indicació sobre la seva fortuna o dissort ulterior.

El repàs dels dinou llibres d'obra que ens han servit per resseguir el periple professional de Guillem Morey a la seu de Girona posa en relleu la gran quantitat de notícies que hom hi pot trobar, i que comporten el risc de conduir el discurs cap a una vessant documental potser una mica àrida i de connotacions positivistes. Les dades que contenen els manuals, considerades individualment, poden semblar anecdòtiques, i fins i tot mancades d'interès; tanmateix, inserides en un context, ajuden a establir els períodes del procés constructiu i a conèixer l'univers socioprofessional en el qual desenvolupen la seva activitat els mestres i obrers medievals. És obvi que no ens revelen explícitament tot allò que es voldria saber sobre la construcció d'una seu, però no dubtem que ens atansen a aquests fascinants i, alhora, inquietants espais històrics en moviment que són les fàbriques catedralícies del gòtic.

APÈNDIX DOCUMENTAL

I. Guillem Morey i la realització de l'àngel penell per a la torre del sepulcre.

ACG, Llibre d'Obra, X (1383-1384):

1. [1383, juny, 6/1384, maig, 28] Ítem, vení de la cera de reffús o degotç dels ciris de les festes ayals, IX lliures, la qual cera era estada aemprada a fer lo cap de l'àngel del sepulcra, e avia-s'í mesclada terra e era règeu ennegrida. Vení-la a raó de XV diners la liura. Reebí. n: XI sous III diners [f. 45 r.].

2. 1383, juny, 6: Ítem, pagué al dit Berenguer Conca, per I ferra lo qual li féu fer en Morey, a forma de I altre dels argentés lo qual féu fer per fer lo àngel del sepulcra. Volch-ne aver, per tal com era divés de fer: XIII sous [f. 52 r.].

3. 1383, juny, 27: Ítem, pagué a.n Serra, traginer de Gerona, per la somada de aquela terra de què feien lo motle del seyn, a obs de fondra lo cap de l'àngel del sepulcra, e aporta-la de la viya d'en Pont, notari: XII diners [f. 53 v.].

4. 1383, agost, 8: Ítem, pagué a.n Mesquarós de Molet, per I pern de ferra, en lo qual està l'àngel del sepulcra, qui pesà II quintàs, lo qual aportà de la fargua, en II peces, a raó de XXXIIII sous per quintar, LXVIII sous. Ítem, que donà als fergadós per boura, e que li feessen fer tost la obra de dit ferra, XVIII diners. Ítem, costà lo dit ferra de port de la fargua tro a Vilafrancha, II sous. Ítem, costà de port de Vilafrancha tro ací, XIII sous VIII diners. Ítem, lo dit Mesquarós, qui anà de Vilafrancha a la dita fargua per açò, e entre anar e venir e estar, mesné II dies, vol-ne aver I florín. Ítem, pagà per leudes, entre diverses lochs, XII diners. Suma que li pagué entre tot: XCVIII sous II diners.

Ítem, pagué a mestre Johan Tornay, farrer, que afisch lo dit pern de ferra, e y afisch I pern de ferra prim en lo qual bala l'àngel, el limà, el açerà e féu lo bestiment del ferra lains en l'àngel, aquel que mester i avia, el acerà, el limà tot. E entre tot volch-ne aver V florins, que valen: LV sous [f. 56 v.].

5. 1383, agost, 15: Ítem, pagué a.n Guillem, peroler, ciutadan de Gerona, per XII lliures de coura, lo qual ne pres en Morey, del qual féu lo cap e I braç del àngel, a raó de III sous VI diners per lliura, XLII sous. Ítem, per III lliures de estayn que.n pres per saldar e esteyar la cara de l'àngel, a raó de XXII diners per lliura, VII sous III diners. Ítem, volch aver lo dit Guillem, peroler, per estayar e saldar, e recoura e calfar, sovén lo coura, com en altra guisa no.s pot picar ne fer neguna obra, I florín e mig que val XVI sous VI diners. Ítem, pagué al dit Guillem, peroler, per LXII lliures e III cortons de coura que.l dit Morey n'a pres per fer lo cors, e I braç, e les faldes, e la man de l'àngel, al dit for de III sous VI diners per lliura, CXCIX sous VII diners e malla. Ítem, pagué al dit Guillem, peroler, per saldar e coura e rerecoura⁷⁰ e escalfar e destorp, que n'a aüt molt en son offici, en tot V florins, que valen LV sous. Suma que li e pagat entre tot, ço que mester faia al dit àngel, de son offici: CCCXL sous V diners malla.

70. Per *recoure*.

Ítem, pagué al dit peroler per II lliures del dit coura que.n pres lo dit Guillem Morey, per fer alcunes barres que tenguessen ferm les ales del dit àngel, al for desús dit: VII sous.

Ítem pagué a.n⁷¹ especiayre, per colors que.n Morey ne avia preses per pintar l'àngel, e la pera en que està. Primerament, per miga lliura de vermeyon, VI sous. Ítem, per VII lliures e Ia unça de blanquet, a raó de XVI diners la lliura, IX sous V diners malla. Ítem, per II lliures e miga e III unçes e miga de verniç, a raó de III sous per lliura, VIII sous VII diners malla. Ítem, per II lliures e miga de oca, a raó de XVI diners per lliura, III sous III diners. Ítem, per III lliures e II unçes de oli de linosa, a raó de II sous per lliura, VIII sous III diners. Ítem, per III unçes de asarcó, VIII diners. Ítem, per miga lliura de orpiment de fuya, III sous. Ítem per I cirsel, III diners. Ítem, per VII unces de colradura, a raó de VII diners per unça, III sous I diner. Ítem, per III unces de verdet, a raó de III sous VI diners per lliura, XVIII diners. Suma que li pagué entre tot: XLVI sous III diners [f. 57 r.].

6. 1383, agost, 22: Ítem, pagué a.n Vidal fferrer de Gerona, per bagues de ferra que féu per liguar les peres del sepulcra, que pesaren XIII lliures e miga, a raó de XII diners per lliura, XIII sous VI diners. Ítem, per clavadura que féu a obs del torn del pou, III sous. Ítem, per la creu que l'àngel ten en la man e II pius que féu a l'àngel, que no pusca sortir del pern del ferra. Entre tot, X sous. Suma que li pagué entre tot: XXVIII sous VI diners [f. 57 v.].

II. Diverses quantitats lliurades a Guillem Morey per la reparació de vidrieres.

ACG, Llibre d'Obra, XI (1384-1385):

1. 1385, març, 18: Dissapte a XVIII del mes de març pagué a.n Morey per mig jornal que mes a la vidriera, Ia de les pus altes, que.l vent enderrocava, que ligà e lo assegurà, que volia caura: II sous IX diners [f. 75 v.].

ACG, Llibre d'Obra, XIII (1386-1387):

2. 1386, novembre, 29: Ítem, en Morey adobà les vidrieres que eren en molts lochs trencades, e féu comprar carbon, que costà III sous. Ítem, oli de linós, VIII diners. Ítem, blanquet, I diner. Ítem, Ia liura de ruina⁷², VI diners. Ítem, II somades de guix, VIII sous II diners. Ítem, Ia conca de terra, III diners. Ítem, clavadura a obs del bestiment de les dites vidrieres, V sous. Suma que.n pagué entre tot: XVII sous IX diners [f. 73 v.].

71. Segueix un espai en blanc reservat per escriure-hi el nom de l'especiare.

72. Per *resina*.

3. 1386, desembre, 1: Ítem, en Carrera comprà IIII liures e IIII unçes de estany a raó de XXII diners per lliura. Monta que.n pagué⁷³: VIII sous.

Ítem, lo dit Carrera comprà carbon per la rahon desús dita. Costà: III s. [f. 74 v.].

4. 1386, desembre, 8: Ítem, pagué al peroler per I soldador e per Ia estayera que.n Morey li a fet fer a obs de les vidrieres a adobar: IIII sous [f. 74 v.].

5. 1386, desembre, 22: Ítem, en Morey féu comprar carbon a obs de les vidrieres a adobar, per saldar lo plom e.l estany que.y metia. Costà: XV diners.

Ítem, per manament dels honrats ardiaque de Vilanova⁷⁴ e Pere Carrera, prevere del capítol, pagué a.n Morey per Ia loca de coura que havia feta fer per fondra lo plom e.l estany per les vidrieres que a adobades. Costà la dita loca, los quals yo pagué: XV sous VI diners [f. 75 v.].

ACG, Llibre d'Obra, XIV (1387-1388):

6. 1387, setembre, 28: Ítem, fiu comprar oli de linós que en Morey avia mester a obs de les vidrieres a adobar. Costà: VIII diners [f. 52 v.].

III. Pagaments a Guillem Morey per la realització d'un pilar, fets sobre l'arrendament de la capellania de Madremanya.

ACG, Llibre d'Obra, XXI (1395-1396):

1. [1395, desembre, 4 / 1396, maig, 27] Ítem, reebé per la obra, per man de l'honorat en Bernat des Camps, regent les capeleries en l'any present, per la mitat del preu dela capelania de Madremaya, los quals se tench en Guillem Morey, meestre de la seu, per aquela cantitat que li era deguda per lo pilar que pres de la obra a preu sabut. E eren de l'any que començà lo primer dia de juny de XCIII e finà en aquel termen de XCIII: XXIX lliures X sous.

Ítem, reebé lo dit Morey per tot lo preu de la dita capelania de Madremaya, los quals se retench per la dita obra del pilar. E eren de l'any que començà lo primer dia de juny de XCIII e finà en lo dit termen de XCV. És la dita cantitat: LIX lliures.

Ítem, reebé més avant lo dit Morey, per tot lo preu de la dita capelania de Madremaya demont dita, los quals se retench per la dita obra del pilar, e eren de l'any que començà lo primer dia de juny de XCV e fení al dit termen de l'any de XCVI. E és la dita cantitat: LIX lliures.

Ítem, reebé per la dita obra, per man de l'honorat en Bernat des Camps, regent les capeleries en l'any present, per la mitat del preu de la capelania de Madremaya, los quals

73. «Compra-la a obs de les vidrieres», interliniat.

74. Es refereix a Arnau de Vilanova, ardiaca de Besalú.

devia en Pere ça Coma, que fo meestre de la seu, per lo arrendament, lo qual ne avien fet el e.n Morey en l'any que començà lo primer dia de juny del XCIII e finà el dit termen de XCIII: XXIX lliures, X sous [f. 50 r.].

2. 1396, gener, 28: Ítem, a XXVIII de gener de XCVI, féu àpocha Guillem Morey, meestre de la obra, de aquesta cantitat, l'any que compraren el e.n Coma, que fo meestre de la obra, la capelenia de Medremaya, e aquest pagàs de la cantitat a el deguda per lo pilar. E eren de la eyade que començà lo primer dia de juyn de XCIII e finà al dit termen de XCIII. E féu-se àpocha en poder d'en Pont, notari de Gerona. Aquesta àpocha és de la part de la dita carta del dit Morey: XXIX lliures X sous.

Ítem, aquel dia matex féu altra àpocha lo dit Guillem Morey, en poder del dit notari, de la annada de la dita capelenia que era tota sua aquel any. E la dita annada començà lo primer dia de juyn de XCIII e finà al dit termen de XCV. És pagat per la dita obra del dit pilar, e és la cantitat: LIX lliures.

Ítem, a III de febrer de l'any de XCVI, féu altra àpocha lo dit Guillem Morey, en poder del dit Pere d'es Pont, notari, de la cantitat del preu de la dita capelenia de Madremanya, de l'any que començà lo primer dia de juyn de l'any de XCV e fenirà al dit termen de l'any de MCCCXCVI. E és de altres LIX lliures.

De totes les demont dites cantitats s'és pagat lo dit Morey de la obra del pilar [f. 73 r.].

IV. Despeses per la localització, compra, tala i condicionament de la fusta de roure per a l'obra del cloquer.

ACG, Llibre d'Obra, XXII (1396-1397):

1. 1396, juliol, 22: Ítem, de volentat dels honrats en Bernat des Camps e d'en Arnau Colomer, obrés, en Guillem Morey a comprat I fust de roura en la parrochia de Terradeles, lo qual a comprat a obs de la obra, d'en Geronín de Fonoyet del dit loch de Terradeles. E costè, los quals yo e pagats al dit Geronín de Fonoyet del dit loch de Terradeles, VIII florins que valen:⁷⁵ LXXXVIII sous [f. 59 v.].

2. 1396, agost, 12: Ítem, en Morey anà a Terradeles un comprà I gran roura, e puy passà a Flaçan e a Molet per cercar més roures. Logà I bèstia que costà, ab la mesion: IIII sous [f. 61 r.].

3. 1396, agost, 26: Ítem, pagué a.n⁷⁶ Vila, fuster, marit de na Castayera, vidriera, per I roura que.n Morey li comprà, lo qual avia a Vilablarex, e compra'l a obs de la obra del cloquer. Costà que li pagué, VII florins e mig que valen: LXXXII sous VI diners [f. 62 r.].

75. «Fo comprat a obs de la obra del cloquer», interliniat.

76. Segueix un espai en blanc reservat per escriure-hi el nom del fuster.

4. 1396, setembre, 2: Ítem, en Morey, meestre, comprà I serra arborera, ab les ar-meles, que és de gran forma, d'en Francesch Arrufat, farrer de Gerona, a obs de serrar II rours que a comprats a obs del cloquer e de obrar aquel. Costà entre tot: XVIII sous [f. 62 v.].

5. 1397, març, 15: Ítem, a XV de març de l'any de XCVII lo meestre féu serrar I roura, lo qual la obra avia peca a⁷⁷ comprat a Falines, e fo.y Berenguer Serra, e.l seu macip, XII dies. Prenien, tot yorn, entre endós, VI sous VI diners. Reebé'n lo dit Berenguer, XLVIII sous, e per lo macip XXX sous. Reebé'n, entre tot: LXXVIII sous.

Ítem, i fo Berenguer çes Oliveres en tots lo XII yorns, a raó de III sous per dia. Mata⁷⁸ que li.n pagué: XXXVI sous.

Ítem, a.n Berenguer çes Heres, de Sent Steven de Guielbes, per IX yornals que.y fo, a raó de III sous per dia: XXVII sous.

Ítem, pagué a.n Johan Geronín de Fonoyet, de parrochia de Terradeles, per V yornals que.y fo, a raó de II sous X diners per dia: XIII sous II diners.

Ítem, aquest mateix los portà totes les aynes entre II viatges. Volc-ne aver: II sous VI diners.

Ítem, pagué a.n Bernat Roquer, alias Guillem Pere de Pugals, meestre, per IX yornals que.y fo, a raó de III sous per dia: XXVII sous.

Ítem, pagué a.n Johan Ferrer de Sent Steven de Guielbes, bracer, per I dia: XVIII diners.

Ítem, donaren a I rocín d'en Antoni Escuder en què se'n aportaren tots les aines, entre II viatges, doné-li, entre loguer e ostal: III sous II diners.

Despeseren en massion, entre tots los demodits en los demodits XII yornals, entre pan, vin, oli, pex, legums, lits, foch, e que donaren a les dones que los cuynaren e los feren lits. Entre tot despeseren: LVII sous.

Roura de Vilablarex

Ítem, foren al roura de Vilablarex lo dit Berenguer Serra, e.l seu macip, VIII dies. Prenien entre endós, per dia, VI sous VI diners. Page-lí dels dits VIII dies: LII sous.

Ítem, pagué a.n Berenguer çes Oliveres, que.y fo los dits VIII dies, a raó de III sous per dia. Monta que li.n pagué: XXIII sous.

Ítem, pagué a.n Valbona per V dies que fo a serrar lo dit roura de Vilablarex, a raó de III sous per dia: XV sous.

Ítem, costà de picar la lima e II piulets de la serra major, entre tot: XXII diners.

Despeseren en mession que los aguí a fer, car no.y volien eer⁷⁹ si no'ls fees la mession, en los dits VIII dies, entre pan e vin, oli, pex, legums, lits, foch, e altres coses necessàries a la dita mession de hòmens de trebay: XXXI sous II diners [f. 78 v.].

77. Per *peça ha*, que significa 'fa temps'.

78. Per *monta*.

79. Per *ésser*.

6. 1397, abril, 21: Ítem, pagué a.n Johan Geronín de Fonoyet, de la parrochia de Terradeles, per III dies que sa mara aportà leya e rama per cobrir la fusta del roura de aquel que l'altre dia serraren en aquel loch, per tal que.l sol e la pluga no la destroscha: III sous [f. 79 r.].